

ἐφελκυστικοῦ νῦ (σελ. 210 κ.έξ.), ὅπου πολλῶ μακρότερος καὶ πληρέστερος ἢ ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει πίναξ περὶ τῆς κατὰ κατηγορίας συχρότητος χρήσεως αὐτοῦ κλπ.

Παρὰ τὸν πλοῦτον τῶν παρεχομένων τούτων διαπιστοῦνται καὶ ἐλλείψεις. Οὕτως, περὶ τῶν οὐδ. οὐσ. εἰς **-ιν** (ἀντὶ **-ιον**) (σελ. 130 κ.έξ.) λέγονται ἱκανὰ καὶ παρέχονται πολλὰ παραδείγματα, ἐν δὲ καὶ κατὰ τοὺς δύο τύπους **ἐκφόριν**, **ἐκφόριον**, ἀλλ' οὐδὲ νύξις γίνεται περὶ τῶν ἀντιστοιχῶν βυζαντινῶν εἰς **-ιν** καὶ τῶν ἐντεῦθεν προκυψάντων νεοελληνικῶν εἰς **-ι**, ὡς **δεμάτιν—δεμάτι**, **ποτήριν—ποτήρι**. Γενικώτερον δὲ πρέπει ἐνταῦθα νὰ παρατηρηθῇ ὅτι συσχέτισις εἰς τὰ ἀντίστοιχα τῆς Νεοελληνικῆς λαλουμένης γίνεται ἐνίοτε (π. χ. σελ. 174), ἀλλ' ἡ συσχέτισις αὕτη οὔτε πυκνὴ, ὅσον ἀπαιτεῖται, οὔτε συστηματικὴ, ὡς ἐπιβάλλεται, εἶναι. Ὁ μελετῶν τὸ ἔργον ἐνίοτε ἐπέχει ὡς πρὸς τὴν ἐκφερομένην ἀποψιν. Οὕτως, περὶ τοῦ τύπου **ἐλεῶνος** (σελ. 85) ἐπιφέρεται ὅτι οὗτος εἶναι λάθος τοῦ γραφέως ἀντὶ **ἐλαῶνος**. Προσφυστέραν εὐρίσκομεν ἄλλην ἀναγωγὴν, τὴν εἰς τὸ **ἐλαιῶνος** κατὰ τὸ ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ὀλίγον ἀνωτέρω φερόμενον **ἐλαιῶν**, γραφὴ δὲ τοῦ **ε** ἀντὶ τῆς διφθόγγου **αι** κατὰ λάθος τοῦ γραφέως φέρεται εἰς ἀμέσως τοῦ **ἐλεῶνος** προηγούμενα παραδείγματα, ὡς **παλεομίσημ'** (= **παλαιομίσημα**), **Πτολεμέου**. Τὸ ἐν σελ. 159 **εὐεργέδιτος** φοβούμεθα ὅτι δὲν εἶναι ἐναλλαγὴ ψιλοῦ καὶ μέσου ἀξία λόγου, ὡς φαίνεται δεχόμενος ὁ ἐκδότης, ἀλλ' ἀπλῆ παραδρομὴ συνηθεστάτη καὶ σήμερον προκειμένου περὶ ἐπαλλήλων συλλαβῶν, ληγούσης καὶ παραληγούσης. Τὸ ἐν σελ. 96 **Σαμοθῤῆκος**, ἐφ' ὅσον ἡ ἀνάγνωσις εἶναι ὀρθή, πρέπει νὰ ἀναχθῇ εἰς ὀνομαστικὴν **Σαμοθῤῆξ**, ὅπερ δὲν εἶναι ἀποδεκτόν, ἐντεῦθεν δὲ δυσχέρεια.

Ἡ ἐκτύπωσις τοῦ ἔργου ἐγένετο μετ' ἀντιστοιχοῦ ἐπιμελείας, ἐνταῦθα δὲ τὰ τυπογραφικὰ σφάλματα ἔχουν περιορισθῆ εἰς τὸ ἐλάχιστον.

ΘΗΣΕΥΣ ΣΤ. ΤΖΑΝΝΕΤΑΤΟΣ

* *

«UNTERSUCHUNGEN ZUR EUDEMISCHEN ETHIK» (= **Ἐρευναι ἐπὶ τῶν Ἠθικῶν Εὐδημείων**). Πρακτικὰ τοῦ Πέμπτου Ἀριστοτελικοῦ Συμποσίου (Oosterbeek, Ὀλλανδία, 21—29 Αὐγούστου 1969) ἐκδιδόμενα ὑπὸ τῶν Paul Moraux καὶ Dieter Harlfinger εἰς τὴν σειρὰν «Περίπατοι», τόμος A' Walter de Gruyter, Βερολῖνον, 1971, σελ. XII/317 καὶ 5 εἰκ., Ganzleinen DM 86.

Ὁ τόμος οὗτος, ἀφιερωμένος εἰς τὸν γνωστὸν ἀριστοτελιστὴν Ingemar Düring, ἐγκαινιάζει σειρὰν ἀριστοτελικῶν μελετῶν, ἡ ὁποία, ὑπὸ τὸν τίτλον «Περίπατοι», φιλοδοξεῖ νὰ καταστῇ, ὅπως εἰς τὸν πρόλογον λέγεται, ἐν διεθνὲς βῆμα τῆς περὶ τὸν Ἀριστοτέλην ἐρεῦνης. Προῖόν τῆς συνεργασίας γνωστῶν Εὐρωπαϊκῶν ἀριστοτελιστῶν—οἱ ὅποιοι ἀπὸ τοῦ 1957 καὶ ἐξῆς ἀνὰ τριετίαν ὀργανώνουν ἀριστοτελικὰ «Συμπόσια» εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Εὐρώπης—ὁ τόμος οὗτος εἶναι, ὡς καὶ

ὁ τίτλος του δηλοῦ, ἀφιερωμένος εἰς τὸ ἕτερον σημαντικὸν ἠθικὸν σύγγραμμα τοῦ Ἀριστοτέλους, τὰ «Ἠθικὰ Εὐδῆμεια», τὸ ὁποῖον περιέχει εἰς συνοπτικωτέραν τῆς τῶν «Ἠθικῶν Νικομαχείων» μορφήν τὰ κύρια θέματα τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἡ γνησιότης τῶν «Ἠθικῶν Εὐδῆμείων», ἐπιγραφόμενων οὕτω ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ γνωστοῦ μαθητοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους Εὐδήμου τοῦ Ροδίου, δὲν ἀμφισβητεῖται, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν τῆς τρίτης καὶ συντομωτέρας ἠθικῆς πραγματείας, ἣ ὁποία φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀριστοτέλους, τῶν «Ἠθικῶν Μεγάλων».

Ἐκ τῶν εἰς τὸν τόμον περιεχομένων πραγματειῶν ἡ πρώτη ὑπὸ τοῦ Dieter Harlfinger, ἐρευνᾷ τὸ θέμα τῆς ἱστορικῆς παραδόσεως τῶν Η. Ε. Ὁ συγγραφεὺς ἐπιχειρεῖ νὰ θεμελιώσῃ τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι τρία βιβλία τῶν Η. Ε., ἦτοι τὸ 5ον, τὸ 6ον καὶ τὸ 7ον, ἀνῆκον ἀρχικῶς εἰς τὰ Ἠθικὰ Νικομάχεια καὶ ὅτι ἡ ἐνσωμάτωσις τῶν βιβλίων τούτων εἰς τὰ Η. Ε. πρέπει νὰ ἐπεχειρήθῃ ὑπὸ Βυζαντινοῦ τινος λογίου μεταξὺ τοῦ 9ου καὶ τοῦ 12ου αἰῶνος. Ἡ πέμπτη πραγματεία, συγγραφεὺς τῆς ὁποίας εἶνα ὁ διαπρεπὴς ἐρευνητὴς τῆ Προσωκρατικῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βέρνης Olof Gigon, πραγματεύεται τὰ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐξ πρώτων κεφαλαίων τῶν Η. Ε. ὡς προοιμίου τοῦ ὅλου ἔργου. Ὁ Gigon ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ προοίμιον τῶν Η. Ε. θέτει ἐρωτήματα, τῶν ὁποίων ἡ ἀπάντησις δὲν περιέχεται εἰς τὸ κύριον σῶμα τοῦ ἔργου, συνάγει δὲ ἐξ αὐτοῦ τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ Η. Ε. παρεδόθησαν εἰς ἡμᾶς κεκολλημένα, ὅπως πολλοὶ ἐνδείξεις ἐκ τοῦ κειμένου ἀφίνουσιν νὰ συναχθῇ (πρβλ. τὰ χωρία 1249 α 17—20, 1231 β 24 κλπ.). Πρόκειται διὰ μελέτην ἄριστα θεμελιωμένην, πειστικὴν, προδίδουσαν ἀξιοθαύμαστον εὐρυμάθειαν καὶ συνέπειαν λογικῆς σκέψεως.

Ἐκ τῶν ὑπολοίπων πραγματειῶν ἀναφέρω τὴν τοῦ Donald Allan («Τὸ ἄριστον καὶ τὸ ἀγαθὸν εἰς τὰ Η. Ε.») τὴν τοῦ Paul Moraux («Τὸ ἀπόσπασμα VIII I. Κείμενον καὶ Ἑρμηνεία»), ἣ ὁποία ἐπιχειρεῖ ἀποκατάστασιν τοῦ ἐν τῷ τίτλῳ χωρίου τῶν Η. Ε. ὡς καὶ, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀποκαταστάσεως ταύτης, τὸν ἐπαναπροσδιορισμὸν τῆς ἀριστοτελικῆς ἐννοίας τῆς φρονήσεως ὅχι ὡς ἐπιστήμης ἀλλ' ὡς ἀρετῆς· τὴν τοῦ Jean - Claude Fraisse «Αὐτάρκεια καὶ φιλία εἰς τὰ Η. Ε. VII 12, 1244 β I», εἰς τὴν ὁποίαν καταδεικνύεται πῶς τὸ ἀριστοτελικὸν ἰδεῶδες τῆς φιλίας ὀδηγεῖ εἰς τὴν ὑπέρβασιν τοῦ στεῖρου κοινωνικῶς ἰδεώδους τῆς αὐταρκειᾶς τοῦ φιλοσόφου· τὴν τοῦ D. A. Rees «Μεγαλοψυχία εἰς τὰ Η. Ε. καὶ Η. Ν.» κλπ.

Γενικῶς ὁ πρῶτος οὗτος τόμος τῶν «Περιπάτων» ἀποτελεῖ μίαν εὐόωνον ὑπόθεσιν ἀνανεώσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὸ ἔργον τοῦ φιλοσόφου, ὁ ὁποῖος, περισσότερον παντὸς ἄλλου ἐγονιμοποίησε τὴν εὐρωπαϊκὴν φιλοσοφικὴν παράδοσιν συνδεθεῖσαν δι' αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ Μεσαίωνος καὶ ἐξῆς, ἀναποσπάτως πλέον πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν σκέψιν.